

Rectificatie: *Ulota phyllantha* met sporenkapsels op Guernsey (Channel Islands) (Buxbaumiella 88: 23-25)

Een nadere studie door Arno van der Pluijm van het op Guernsey verzamelde *Ulota*-materiaal heeft aan het licht gebracht dat er sprake is van een mengsel van *Ulota phyllantha* en *Orthotrichum pulchellum*. De aan *Ulota* toegeschreven kapsels behoren tot de *Orthotrichum*.

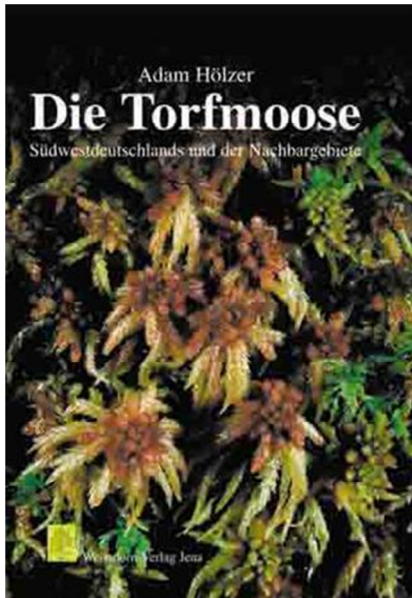
Abstract

Rectification: Fruiting Ulota phyllantha on Guernsey (Channel Islands) (Buxbaumiella 88: 23-25)

A re-examination of the *Ulota*-collection from Guernsey by Arno van der Pluijm has shown that it is a mixture of *Ulota phyllantha* and *Orthotrichum pulchellum* and that the capsules belong to the latter.

Bespreking: Die Torfmoose Südwestdeutschlands und der Nachbargebiete

Adam Hölzer. 2011. *Die Torfmoose Südwestdeutschlands und der Nachbargebiete*. Weissdorn-Verlag, Jena. 247 pp. ISBN 978-3-936055-62-7. € 29,95.

Het mooi uitgegeven boek *Die Torfmoose* is een uitgebreide versie van Hölzers bewerking van *Sphagnum* in *Die Moose Baden-Württembergs Band 3* uit 2005. De grote rijkdom van veenmossen in deze regio heeft te maken met het overwegend zure gesteente en de hoge neerslagcijfers.

De eerste uitbreiding ten opzichte van 2005 betreft de *Nachbargebiete*. In feite worden alle Duitse (en dus ook de Nederlandse) veenmossen behandeld. Van de de niet-Duitse soorten is de Scandinavische *Sphagnum subfulvum* opgenomen, waarschijnlijk vanwege voorkomens in Zwitserland. De in W-Europa alleen in Bretagne voorkomende *Sphagnum pylaesii* (met eigen sectie *Hemitheca*) wordt ook behandeld. Vreemd genoeg wordt, evenals in de *Verbreitungsatlas* van Meinunger & Schröder, *Sphagnum imbricatum* in brede zin opgenomen, dus zonder onderscheid te maken tussen

S. affine en *S. austinii*, hoewel van beide taxa wel wordt gezegd dat ze *bei uns vorkommen*. Het is niet duidelijk waarom deze auteurs het onderscheid niet maken.

De meeste inleidende paragrafen in het *Allgemeiner Teil (Zur Geschichte der Torfmoosforschung, Stammesgeschichte, Nutzung der Torfmoose und des Torfes)* zijn ongewijzigd ten opzichte van 2005. De uitgebreide paragraaf *Subfossilvorkommen* is nieuw en de paragraaf *Ökologie* is aanzienlijk uitgebreid. Hierin worden ecologische optima van enkele soorten vergeleken over meetreeksen binnen en tussen gebieden (pH, geleidingsvermogen, Ca, Mg, Na, K, grondwaterstand). Interessant is de vergelijking tussen *Sphagnum capillifolium* en *S. rubellum*. Integenstelling tot veel literatuur beschouwt Hölzer de laatste soort niet als bultvormer maar typisch voor de overgang van slenken naar bulten (*Bultfüße*), dus van gemiddeld nattere plaatsen dan *S. magellanicum*. Dit beschrijft goed mijn ervaring met deze soort. Het optreden van *S. rubellum* in veenprofielen wordt door Hölzer dan ook geïnterpreteerd als een omslag in vochtbeschikbaarheid. *Sphagnum capillifolium* staat gemiddeld duidelijk droger, ook ten opzichte van *S. papillosum* en *S. magellanicum*. Tegelijkertijd heeft *S. rubellum* een lager optimum voor basenverzadiging dan *S. magellanicum* en aanzienlijk lager dan *S. capillifolium* en *S. fallax*. Deze specifieke ecologische plaats ten opzichte van vocht en basen verklaart wellicht waarom *S. rubellum* opvallend veel zeldzamer is in hoogvenen dan *S. papillosum* en *S. magellanicum* en geheel ontbreekt in stuifzandveentjes.

Het grootste deel van het boek wordt ingenomen door beschrijvingen van soorten per sectie, voorafgegaan door sleutels. De sleutels hebben hetzelfde plezierige format als in Ad Boumans veenmosflora waarbij steeds met figuurtjes (in Hölzer met foto's in plaats van tekeningen) kenmerken worden verduidelijkt. Van vrijwel alle soorten is een erg mooie kleurenfoto opgenomen en een pagina met zwart-wit fotootjes van blaadjes en microscopische details, zoals blad- en stengeldoorsneden en het celnet aan de buik- en rugzijde van tak- en stamblaadjes. De soortbeschrijving zijn standaard ingedeeld in *Morphologie*, *Bemerkungen*, *Ökologie*, *Allgemeine Verbreitung*, *Verbreitung in SW-Deutschland* en *Bestand, Gefährdung und Schutz*, dus gelijk aan de behandeling in *Die Moose Baden-Württembergs*. Ten opzichte van 2005 wordt er onder *Allgemeine Verbreitung* voor Nederland verwezen naar de veenmosflora van Ad Bouman. Deze referentie is echter niet verwerkt in de algemene literatuurlijst. De verwijzing naar Bouman onder *Sphagnum lindbergii* is helaas incorrect. Een verschil met 2005 is de weergave van de verspreiding in ZW-Duitsland. In plaats van op MTB-schaal (*Meßtischblatt*; 1:25,000 kaartbladen), wordt met MTB-kwadranten gewerkt, dus op dezelfde resolutie als de *Verbreitungsatlas* van

Meinunger & Schröder. Het is niet duidelijk waarom de landelijke kaartjes vaak stippen laten zien die niet door Hölzer zijn overgenomen.

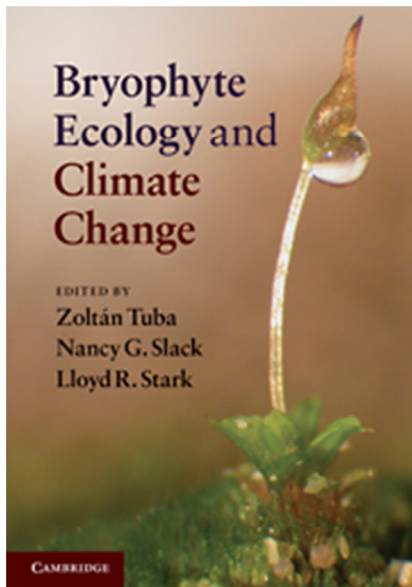
Die Torfmoose is een mooi en waardevol veenmossenboek. De meerwaarde ten opzichte van *Die Moose Baden-Württembergs* zit hem in de geïllustreerde sleutels, de op standaardwijze per soort met fotootjes afgebeelde blaadjes en microscopische details en de inleidende hoofdstukken *Ökologie* en *Subfossilvorkommen* incl. literatuurlijst.

De taxonomische opvattingen over veenmossen in Europa lijken gestabiliseerd, hoewel *Sphagnum inundatum* vaak nog wel naast *S. denticulatum* (*S. auriculatum*) wordt gedoogd, ook door Hölzer (ondanks *recht viele Probleme*). De verschillende determinatiesleutels vertonen echter toch nog opvallende verschillen die elkaar soms tegenspreken en soms lijken aan te vullen. Zo wordt er door enkele sleutels veel waarde gehecht aan de wijze waarop de takken in het hoofdje zijn toegespitst (bv. bij *S. fallax* stomp, bij *S. flexuosum* spits). Het lijkt erop dat er toch nog wel verschillend wordt gedacht over de afbakening van nauwverwante soorten.

Rienk-Jan Bijlsma

Bespreking: Bryophyte ecology and climate change

Zoltán Tuba, Nancy G. Slack & Lloyd R. Stark (eds.). 2011. *Bryophyte ecology and climate change*. Cambridge University Press, Cambridge. 506 pp. ISBN 978-0-521-75777-5 (paperback). £ 35,00.

Dit boek vormt de neerslag van een in 2006 gehouden symposium over mossen en klimaatverandering. Het bevat 28 bijdragen verdeeld over 8 secties: *Introductory chapters*, *Ecophysiology*, *Aquatic bryophytes*, *Desert and tropical ecosystems*, *Alpine, arctic and Antarctic ecosystems*, *Sphagnum and peatlands*, *Changes in bryophyte distribution with climate change: data and models* en *Conclusions*. De voor- en nadelen van zo'n opzet zijn duidelijk: enerzijds is er voor iedereen wel wat interessants te vinden (zie inhoudsopgave op de website van de uitgever), anderzijds is er weinig afstemming en synthese.